

PROPOSTA DE CRITERIS TÈCNICS, MESURES I OBJECTIUS PER ALS CONTRACTES TERRITORIALS D'EXPLOTACIÓ

GRUP DE TREBALL D'ACORDS AGRÍCOLES

XARXA DE CUSTÒDIA DEL TERRITORI

Gener de 2003

Redacció:

Estudi DTUM

Fundació Natura

Grup impulsor de la Xarxa de Custòdia del Territori

Institució Catalana d'Estudis Agraris

Institució Catalana d'Història Natural

SEO-Birdlife / Catalunya

**PROPOSTA DE CRITERIS TÈCNICS, MESURES I OBJECTIUS PER ALS
CONTRACTES TERRITORIALS D'EXPLOTACIÓ**
Gener de 2003

DOCUMENTS OCASIONALS DE LA XARXA DE CUSTODIA DEL TERRITORI, 2

Autor: Grup de treball d'Acords Agrícoles de la Xarxa de Custòdia del Territori (Estudi DTUM, Fundació Natura, Grup impulsor de la Xarxa de Custòdia del Territori, Institució Catalana d'Estudis Agraris, Institució Catalana d'Història Natural, SEO-Birdlife/Catalunya). Vegeu annex 2 per a més detalls.

Editor: Xavier Basora, Grup impulsor de la Xarxa de Custòdia del Territori

Publicació inèdita de distribució interna a les entitats, institucions i persones vinculades a la Xarxa de Custòdia del Territori

Us animem a fer ús i a difondre els continguts d'aquesta publicació, i us demanem que en fer-ho citeu la font de la informació.

Citació recomanada: Basora, X. (Editor). 2003. *Proposta de criteris tècnics, mesures i objectius per als contractes territorials*. Documents ocasionals de la Xarxa de Custòdia del Territori, 2. Inèdit. 21 pp.

1 Antecedents

La Xarxa de Custòdia del Territori és una organització en procés de constitució que impulsa l'aplicació de la filosofia i les eines de la custòdia del territori en la propietat rústica de Catalunya. La Declaració de Montesquiu (vegeu Annex 1) estableix els objectius bàsics per a impulsar la custòdia a Catalunya, i té el recolzament de 57 entitats i institucions diverses.

El Grup de treball d'acords en finques agràries el formen representants de diferents organitzacions vinculades a la Xarxa, per adreçar de manera específica qüestions d'interès per a la custòdia del territori en finques agràries. Aquest grup, constituït la primavera de 2002, és el primer que estableix la Xarxa, i compta amb 7 integrants i 8 observadors (Annex 2).

Els desenvolupament dels contractes territorials d'explotació, previstos per la Llei 18/2001, d'Orientació Agrària, són la principal motivació per haver constituït aquest grup de treball en aquest moment. L'article 2.a d'aquesta llei preveu de *fomentar les activitats agràries respectuoses amb el medi, mitjançant l'establiment de contractes entre l'Administració agrària i les explotacions, amb la finalitat d'assegurar una gestió del territori adequada a les necessitats de la ciutadania.*

La Xarxa de Custòdia del Territori entén que els contractes territorials d'explotació són un punt de trobada entre els propietaris de finques agràries i les demandes de la societat vers el respecte dels valors ambientals del territori. Aquest mecanisme contractual facilitarà la tasca de les entitats de custòdia que treballin amb propietaris o titulars d'explotacions agràries, ja que serà un instrument que permetrà la conservació dels valors naturals i paisatgístics presents en les finques agràries. D'altra banda, les entitats de custòdia podran assessorar els propietaris en les mesures a incloure en els contractes territorials d'explotació que signin amb l'Administració agrària.

El Sr. Andreu Ferré, del sindicat Unió de Pagesos, i participant en les negociacions amb el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DARP) respecte a la Llei 18/2001, va informar-nos en la primera reunió del grup de treball sobre el desenvolupament dels contractes territorials d'explotació a Catalunya. A partir de les seves explicacions els membres del grup de treball van acordar la redacció d'aquest document de proposta, que s'ha preparat per fer disponible a:

- Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, responsable del desenvolupament reglamentari dels contractes territorials,
- Departament de Medi Ambient,
- Unió de Pagesos,
- Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya,
- A qualsevol altra persona o organització que hi estigui interessada.

2 Contingut d'aquest document

D'acord amb les indicacions disponibles, la definició dels criteris tècnics que determinaran les mesures i els objectius susceptibles de ser regulats mitjançant els contractes territorials d'explotació encara es troben en discussió. Concretament existeix una proposta pel que fa als objectius mediambientals dels contractes (vegeu Annex 3), que el grup de treball pren com a punt de partida per a aquest document.

Aquest document consta de **dues parts principals**:

- Propostes en quant als objectius mediambientals dels contractes territorials d'explotació, les seves mesures i els seus criteris tècnics.
- Possibles aportacions de la Xarxa de Custòdia del Territori i les seves organitzacions membres en el desenvolupament dels contractes territorials d'explotació.

3 Propostes per als objectius mediambientals, mesures i criteris tècnics

El grup de treball considera que, entre els objectius mediambientals dels contractes territorials (vegeu Annex 3), els més rellevants per a la custòdia del territori en finques agràries privades i ordenats segons grau de prioritats són:

1. Conservació del paisatge i dels espais naturals.
2. Diversificació de les produccions.
3. Prevenció d'incendis forestals i lluita contra l'erosió.

A més, el grup de treball considera que es podrien afegir dos objectius més previstos pel Reial Decret 4/2001 sobre mesures agroambientals i que també són rellevants per a la custòdia del territori:

4. Extensificació de la producció agrària.
5. Manteniment de varietats i races autòctones.

Si bé el foment i la consolidació de l'agricultura i ramaderia ecològiques no és un objectiu prioritari per a la custòdia del territori, moltes de les mesures que es proposen en relació a altres objectius (especialment el primer) estan relacionades amb aquests sistemes de producció ecològica.

Per a aquests 5 objectius rellevants per a la custòdia del territori, a continuació indiquem diverses mesures específiques que podrien formar part dels contractes, i en alguns casos fixem criteris tècnics per a la seva aplicació. En aquest sentit també indiquem les mesures que, en cas d'aplicar-se, necessitarien d'assessorament tècnic. Cal entendre que l'extens llistat de mesures seria un "menú a escollir" per a les finques contractants de contractes territorials d'explotació, en funció dels seus interessos particulars.

La gran majoria de mesures se cenyeixen bàsicament als espais agrícoles i en alguns casos als ramaders, però podria haver-hi un llistat igual d'extens per als espais forestals.

Objectiu 1: CONSERVACIÓ DEL PAISATGE, DELS ESPAIS NATURALS I DE LES ESPÈCIES PROTEGIDES

Moltes finques agràries inclouen en el seu interior espais naturals o seminaturals que desenvolupen funcions ecològiques i ambientals importants: hàbitat d'espècies amenaçades, connectors ecològics, reservori de biodiversitat en general i espècies protegides, etc. Un dels casos més clars són els secans de les terres de Lleida, on les formes d'explotació agrícola donen un gran valor ecològic a les finques.

D'altra banda, moltes finques inclouen elements paisatgístics de notable interès com ara arbres individuals, marges de pedra seca o edificacions rurals tradicionals.

Aquest és l'objectiu prioritari per a la custòdia del territori i per tant és el que inclou un major nombre de mesures.

Actuacions de manteniment i millora del paisatge i la biodiversitat

- 1.1. Manteniment i recuperació de faixes i marges arbrats i arbustius en camins rurals, entre parcel·les de conreu i en marges de sèquies de reg, així com de les espècies que en són característiques.

Prioritària en finques agràries d'entorns agroforestals i d'entorns altament transformats, especialment en zones amb grans extensions contínues de cultius extensius, que es donen sobretot a la plana de Lleida. La mesura hauria d'acompanyar-se de criteris per evitar l'ús d'herbicides i plaguicides en distàncies inferiors a 10-15 m. dels marges dels conreus. El manteniment no requereix d'assessorament tècnic, però la recuperació en podria necessitar.

- 1.2. Manteniment i recuperació "d'arbres sols" enmig dels conreus i dels marges en entorns agrícoles transformats.
- 1.3. Manteniment i plantació de fileres d'arbres en marges, camins i tallavents, amb prioritat en aquelles finques i paisatges on les fileres d'arbres són tradicionals.
- 1.4. Deixar franges de cereals sense tractar amb herbicides en una faixa d'uns 10-15 m. al perímetre exterior dels camps de conreu per tal que actuïn com a reservoris de fauna. Aquesta mesura hauria d'anar acompanyada amb nous sistemes de tractament de les males herbes i amb la sensibilització sobre la producció integrada, ja que sinó aquestes franges es podrien convertir en reservoris de plagues.

- 1.5. Mantenir i restaurar cobertes en edificacions rurals tradicionals (en teula, pedra o similar) abandonades o en deteriorament per facilitar el refugi per a la fauna.
- 1.6. Afavorir l'hàbitat per al conill i la perdiu. Això podria derivar en un model productiu de refugis privats de caça com existeix a França. Seria oportú coordinar l'actuació amb la nova DG de Caça i Pesca del Departament de Medi Ambient.
- 1.7. Conservar i recuperar les construccions i els marges de pedra seca, generant també ocupació dins d'aquesta tècnica constructiva.
- 1.8. Plantació d'arbres i arbustos silvestres amb fruit de cara a afavorir la fauna salvatge frugívora.
- 1.9. Col·locació de caixes niu per a diferents tipus d'espècies.
- 1.10. Mecanismes diversos per al manteniment de refugis per a la fauna (pedra seca, piles de rocs, piles de llenya i brancam, arbres morts, etc.).
- 1.11. Manteniment i recuperació de prats de dall, de manera prioritària a la terra baixa, i ús del foc per al manteniment d'alguns d'aquests ambients. Aquesta mesura hauria d'anar acompanyada d'altres mesures de suport a les activitats ramaderes que justifiquin el manteniment dels prats de dall. En aquest sentit, caldria afavorir aquell tipus de ramaderia que porta implícita la necessitat de pastures.
- 1.12. Ús del guaret de cara a la diversificació d'hàbitats en zones de cultiu actiu (no en paisatges o comarques on l'abandonament dels cultius s'estigui donant per altres raons).
- 1.13. Reconversió de conreus en prats com a alternativa a la reforestació de terres agràries.
- 1.14. Potenciar el paisatge en mosaic (camps, prats, bosc, altres hàbitats) en una escala apropiada (no necessàriament finca a finca). En aquest sentit, afavorir el manteniment d'aquelles finques agrícoles situades enmig de masses boscoses més o menys contínues com a mesura de prevenció d'incendis, d'una banda, i com a mesura per afavorir la biodiversitat, de l'altra.
- 1.15. Manteniment dels antics camins agrícoles i ramaders mitjançant la seva neteja i el manteniment de les cunetes.
- 1.16. Manteniment d'espais agrícoles periurbans, mitjançant la potenciació de l'activitat agrària (suport tècnic, gestió cooperativa de finques, bancs de terres....) en les zones més densament poblades, de manera que l'activitat agrària sigui compatible amb l'ús d'aquests espais pel lleure urbà.

- 1.17. Garantir el manteniment d'aquelles pràctiques tradicionals que afavoreixen la biodiversitat i el paisatge en mosaic.
- 1.18. Tractament natural i tradicional de l'entorn de les vivendes rurals ubicades al sòl no urbanitzable (ús d'arbres autòctons en la plantació ornamental, evitar tancaments opacs, evitar tractaments amb herbicides...)
- 1.19. Actuacions específiques adreçades a d'espècies protegides presents en ambients agrícoles, d'acord amb els seus plans de conservació.

Actuacions en ecosistemes aquàtics i aquífers

- 1.20. Manteniment de basses i d'espais humits. A part de mantenir aquells espais humits d'origen natural, caldria introduir criteris de conservació en el disseny i manteniment de les basses i pantans reguladors del rec (tractament dels pendents, impermeabilització, vegetació helofítica, manteniment dels sistemes de captació, etc.).

La mesura requereix d'un assessorament tècnic que pot arribar a prendre la forma d'un petit pla de gestió de l'espai humit.

- 1.21. Mantenir els recs tradicionals "en terra" entre els camps, allà on n'hi hagi. Evitar la seva transformació i canalització d'obra o, en tot cas, estudiar sistemes mixtes de canalització que incorporin trams oberts, trams amb escullera allà on les condicions ho permetin, etc.
- 1.22. Evitar l'eliminació de la vegetació dels recs amb herbicides.
- 1.23. Mantenir, restaurar i crear basses (i prats inundables) semi-naturals, amb l'accés restringit per al bestiar, i amb franges tampó i àrees de captació d'aigua protegides.
- 1.24. Recuperar les fonts i, en cas que sigui necessari represar-les per fer captacions, fer-les un mínim de 50 m. aigües avall del seu naixement, per mantenir la seva "illa d'humitat".
- 1.25. Protecció de l'accés del bestiar a recs i torrents (tancats i franges de vegetació protectora dels cursos d'aigua), i adequació dels passos habituals dels ramats sobre aquests recs i torrents mitjançant passos elevats amb canalització per sota.
- 1.26. Limitar tot tipus de treballs agrícoles, inclòs la llaurada, a una distància mínima de 5 m. del cap de marge de ribera de cursos d'aigua, per evitar el seu estretament i simplificació. Restaurar marges amples en els recs on l'estretament en èpoques recents sigui evident.

Actuacions de protecció del patrimoni natural

- 1.27. Mesures per garantir la "tranquil·litat" al bosc i els conreus durant l'època de nidificació (abril-juny com a mínim). Aquestes mesures, que s'aplicarien en aquelles finques on es tingui constància de la nidificació d'aus, haurien d'evitar que es desenvolupessin activitats agrícoles i forestals (llaurada, sega, tales, etc.) durant aquesta època.
- 1.28. Evitar recollir els cereals durant la nit per evitar la mort de les aus o, en cas que no sigui possible, buscar mecanismes per espantar els ocells abans de passar les màquines.
- 1.29. Utilitzar llavors que no continguin productes fitosanitaris i que puguin posar en perill la supervivència de l'avifauna estepària.
- 1.30. Cercar alternatives viables als tancats permanents de bestiar en turons (per exemple turons testimoni de margues de la Plana de Vic i d'Igualada) i en àrees forestals.
- 1.31. Reducció de l'ús de pesticides i herbicides.
- 1.32. Adequació de l'aplicació de residus ramaders a les necessitats dels conreus.

Mesures complementàries de suport

- 1.33. Assessorament i suport a l'elaboració de plans de gestió del patrimoni i el paisatge en finques agràries.
- 1.34. Molts dels criteris proposats poden tenir relació i encaix amb la diversificació productiva i l'obtenció de productes de qualitat de les finques agràries (objectiu 2). Cal cercar lligams en aquest sentit.
- 1.35. Vincular les mesures de conservació del paisatge i la biodiversitat a les denominacions d'origen i a les marques de qualitat dels productes agraris.
- 1.36. Creació d'itineraris naturalistes i excursionistes.
- 1.37. Recuperació d'antics camins ramaders i actualització dels acords de dret de pas per aquests camins.
- 1.38. Augmentar la formació ambiental dels tècnics que assessoren els professionals agraris-titulars d'explotació, especialment dels tècnics d'ADV's.

Objectiu 2: **DIVERSIFICACIÓ DE LES PRODUCCIONS**

Aquest apartat inclou aquelles mesures de diversificació de les produccions que afavoreixin la conservació de valors naturals i paisatgístics.

- 2.1. Manteniment i recuperació de conreus de cereals en finques agroforestals.
- 2.2. Manteniment i recuperació de prats de pastura, sobretot a l'alta muntanya.
- 2.3. Recuperació i producció d'espècies de caça menor (perdiu i conill) en finques agroforestals.
- 2.4. Fomentar mesures de conreu de varietats agrícoles tradicionals per tal de diversificar i/o recuperar produccions. Exemples: presseguers enmig de la vinya, cirerers en zones de terrassa, o fruits secs o olivera en terrasses abandonades.
- 2.5. Foment de cultius d'hortalisses o de fruiters en zones homogènies de cultius extensius de regadiu.

Objectiu 3: PREVENCIÓ D'INCENDIS FORESTALS I LLUITA CONTRA L'EROSIÓ

Aquest apartat inclou un conjunt de propostes bàsiques de prevenció d'incendis forestals i lluita contra l'erosió. Aquests dos objectius s'han refós en un de sol ja que estant molt relacionats.

- 3.1. Manteniment de la vegetació natural en els marges de les finques i en els turons i vessants situats enmig de les finques.
- 3.2. Conservació dels elements tradicionals relacionats amb els cultius i que contribueixen a evitar l'erosió: terrasses, marges de pedra seca, feixes, etc.
- 3.3. Utilitzar mètodes de cobriment vegetal (*mulching*) per evitar la pèrdua de sòl.
- 3.4. Evitar l'excessiva pastura i la introducció de bestiar en èpoques de pluja.
- 3.5. Evitar el trànsit continuat de bestiar per turons o pendents amb vegetació escassa, que pugui provocar la seva degradació.
- 3.6. Garantir un cert manteniment de les finques agràries abandonades.
- 3.7. Eliminació de la pràctica de crema de marges i rostolls.
- 3.8. Afavorir el manteniment d'aquelles finques agrícoles situades enmig de masses boscoses més o menys contínues.

Objectiu 4: EXTENSIFICACIÓ DE LA PRODUCCIÓ AGRÀRIA

- 4.1. Ús del guaret de cara a la diversificació d'hàbitats en zones de cultiu actiu (no en paisatges o comarques on l'abandonament dels cultius s'estigui donant per altres raons).
- 4.2. Sembra de plantes lleguminoses per a la seva utilització com a aliment per part de les aus.

Objectiu 5: MANTENIMENT DE VARIETATS I RACES AUTÒCTONES

- 5.1. Conreu de plantes autòctones d'interès comercial, particularment medicinals, aromàtiques i de condiment.
- 5.2. Conreu de varietats agrícoles tradicionals.
- 5.3. Cria o reintroducció de races ramaderes autòctones com ara la vaca fagina o la vaca bruna dels Pirineus.

4 Aportacions de la Xarxa de Custòdia del Territori en el desenvolupament dels contractes territorials d'exploració

La Xarxa de Custòdia del Territori té 57 entitats i institucions vinculades, 10 de les quals avui ja actuen com a entitats de custòdia del territori que accepten acords per a la conservació del patrimoni natural, cultural i del paisatge en finques rústiques a Catalunya. D'altres organitzacions estan interessades en actuar dins d'aquest model.

Les organitzacions vinculades a la Xarxa estan funcionant (o estan en procés de consolidació) com a entitats disposades a treballar al costat dels pagesos i propietaris rurals per facilitar la conservació del patrimoni i dels recursos a les seves finques. Aquestes entitats de custòdia són organitzacions sense ànim de lucre o administracions públiques properes al territori (ajuntaments, consorcis, etc.).

Així doncs, la Xarxa de Custòdia del Territori pot participar en el desenvolupament dels contractes territorials d'exploració amb les següents accions:

- Difondre entre les entitats de custòdia les mesures subjectes als contractes. Les entitats podran establir contactes continuats amb els pagesos amb els quals treballin, per donar-los a conèixer les possibilitats que oferiran els contractes territorials d'exploració.
- Actuar oferint assessorament tècnic per a aquells objectius mediambientals dels contractes més relacionats amb la custòdia del territori. Si s'apliquen els criteris tècnics que es proposen en aquest document, és evident que els pagesos i propietaris necessitaran un assessorament per integrar les tècniques de conservació en les seves activitats habituals. Aquest assessorament es podrà traduir en activitats de formació a les entitats de custòdia o als tècnics que ja estan actuant sobre el terreny i que habitualment assessoren els propietaris de finques agràries.
- Actuar com a assessor regular del DARP en el desenvolupament i l'aplicació dels contractes territorials d'exploració. Es podria col·laborar en l'elaboració d'un programa de seguiment i avaluació dels contractes territorials d'exploració.
- Col·laborar amb el DARP per garantir el compliment de l'art. 2 e) de la Llei d'orientació agrària. En aquest sentit, es podrien organitzar "jornades tècniques de camp" basades en visites a finques agràries que hagin iniciat accions de conservació del medi, i que estiguin treballant-hi amb entitats de custòdia vinculades a la Xarxa de Custòdia del Territori.

- Cercar l'encaix del model dels acords de custòdia del territori en finques agràries amb el model dels contractes territorials d'explotació.
- Promoure la constitució d'entitats de custòdia expressament dedicades a la protecció de terrenys agrícoles productius en entorns urbanitzats.
- Redactar un manual de bones pràctiques per a la conservació dels recursos i dels valors naturals, culturals i del paisatge en finques agràries catalanes (el DARP podria encarregar aquest manual a la Xarxa de Custòdia del Territori). Aquest manual es podria redactar conjuntament amb associacions de productors agraris.

Annex 1. Declaració de Montesquiú

Declaració de Montesquiú de custòdia del territori Castell de Montesquiú (Osona), 11 de novembre de 2000

Les persones assistents a les Jornades internacionals de custòdia del territori, celebrades al Castell de Montesquiú del 9 al 11 de novembre de 2000, membres d'organitzacions i institucions públiques i privades del món rural, naturalístic, de l'ordenació del territori, de l'administració i de la recerca, i persones a títol particular, interessades totes per la conservació i la gestió del territori, el paisatge i els hàbitats de Catalunya, i acompanyades per ponents representants de Canadà, els Estats Units, França, i Itàlia,

hem adoptat la present *Declaració*:

La custòdia del territori es defineix com el conjunt d'estratègies diverses (d'educació, de gestió, de mediació, de desenvolupament comunitari...), que pretenen afavorir i fer possible la responsabilitat en la conservació i l'ús adequat (sostenible) de l'espai terrestre, fluvial i marí i dels seus recursos naturals, per part de propietaris i usuaris d'aquest territori, i s'adreça principalment a la propietat privada.

Reconeixem el valor i l'oportunitat que representa la custòdia del territori per a Catalunya tenint en compte que:

- Un 80% de la propietat del medi rural i natural de Catalunya es de titularitat privada.
- Aquest territori, al llarg de la història, ha estat sotmès a processos que l'han modificat i alterat, de vegades de forma favorable i d'altres negativament, però en conjunt ha tingut una gestió que en si mateixa ja esdevenia una forma de custòdia del territori. En el moment actual és necessari trobar noves formules de gestió d'aquests territoris, que els ajudi a perdurar en el futur, atès el ritme creixent de canvis d'usos del territori.
- Els espais naturals protegits sovint es troben aïllats de manera que no poden assegurar el manteniment dels processos ecològics del conjunt del territori.
- La gestió pública i la legislació referent als recursos naturals (aigües, costes, ordenació del territori i urbanisme, espais rurals i naturals, caça, pesca, etc.) poden trobar en la custòdia del territori una eina complementària a la seva acció. Per tant la custòdia del territori necessita el manteniment i el reforç de l'acció pública vigent, i en cap cas no la vol substituir.
- La custòdia del territori es fonamenta en el principi de voluntarietat per a totes les parts implicades en la seva aplicació: propietat, societat civil i administració.
- Aquest caràcter voluntari es reforça amb l'educació, la informació, la participació, la presa de decisions i el treball en partenariat entre aquestes parts implicades.

- La custòdia del territori ha demostrat i demostra la seva eficàcia en la gestió i l'ús equilibrat del territori en països amb models socials, econòmics i legislatius diversos com per exemple Estats Units, el Canadà, Gran Bretanya, Itàlia, Costa Rica, Nova Zelanda, Brasil o la República Txeca.
- Diferents entitats i fundacions privades catalanes són ja responsables d'alguns espais naturals, mitjançant fórmules diverses de tinença i d'acords de gestió.

El context legislatiu i de l'ordenació del territori a Catalunya contemplen mecanismes útils per a l'aplicació de la custòdia del territori, alguns dels quals ja s'utilitzen, com per exemple:

- Les oportunitats per declarar reserves i parcs naturals per part dels propietaris dels terrenys afectats, i de les administracions locals amb competències urbanístiques, i la possibilitat de delimitar superfícies forestals amb presència d'espècies forestals d'àrea reduïda, totes contemplades per la Llei 12/1985, d'Espais Naturals.
- Les declaracions de finques privades com a refugi de fauna salvatge que preveu la Llei 3/1988, de protecció dels animals.
- Les desgravacions fiscals de diferents tipus que s'apliquen en finques rústiques forestals i finques rústiques incloses en espais protegits (impost de bens immobles, transmissions patrimonials, successions i donacions, impost sobre la renda de les persones físiques).
- Els convenis de col·laboració que han establert alguns espais protegits, pels quals la propietat particular els cedeix total o parcialment la gestió de les seves finques, amb finalitats de conservació, per un període determinat d'anys.
- L'ordenació i la gestió urbanística del sòl no urbanitzable de protecció que han iniciat, i poden iniciar, diversos ajuntaments.
- Les diferents fórmules de protecció de connexions ecològiques i paisatgístiques i d'espais naturals de valor nacional, comarcal o local, tal com els plans especials, els consorcis, els convenis o els marcs estratègics de protecció.
- Els instruments de suport a la gestió sostenible del territori en el marc de la Programació europea de desenvolupament rural.
- Els òrgans i instruments de l'administració pública amb participació de representants de la propietat privada.

La custòdia del territori, entesa com un conjunt de mecanismes que facilitin la implicació del sector privat en la conservació del territori, té com a principals reptes els d'assolir:

- Un marc legislatiu i fiscal que faciliti l'establiment d'iniciatives de custòdia del territori en terrenys privats i comunals, d'acord amb el principi de menor càrrega tributària per majors serveis o beneficis ambientals generats.

- L'establiment de partenariats entre els sectors públic, privat i les entitats civils, per al qual és necessari un clima de confiança i cooperació entre totes les parts.
- L'educació, la formació i la participació de les persones implicades en la custòdia del territori, adreçada específicament a: propietaris, persones amb coneixements sobre pràctiques de gestió del territori, el paisatge i el medi marí, ONGs i tècnics dedicats a la custòdia del territori, personal de l'administració, responsables polítics i la ciutadania en general.
- La disponibilitat de recursos econòmics i fiscals necessaris per a consolidar la custòdia del territori.

Per tant, i per començar a avançar en la custòdia del territori a Catalunya és convenient:

- Disposar d'una guia adreçada a propietaris sobre els mecanismes jurídics i fiscals per a la custòdia del territori a Catalunya.
- Iniciar proves pilot de custòdia del territori basades en mecanismes com el *Contacte* amb propietaris orientat a assolir acords verbals, o en els *Convenis de col·laboració*, un procediment més formal i contractual entre la propietat privada i una segona part (entitat, administració, etc.).
- Estudiar en detall el marc legislatiu vigent i elaborar propostes concretes de normativa que faciliti els mecanismes de custòdia del territori, en relació a possibles incentius a la propietat i al desenvolupament d'organitzacions de custòdia.
- Mantenir un catàleg actualitzat dels incentius (econòmics, materials i socials) adreçats a la conservació del territori en propietats privades.
- Establir un catàleg actualitzat de les iniciatives existents de custòdia del territori i conèixer l'actitud social que generen, en un procés paral·lel d'educació de la població i de millora de l'eficàcia d'aquestes iniciatives.
- Posar en marxa una *Xarxa Catalana de Custòdia del Territori* basada en butlletins adreçats a diferents col·lectius, pàgina *Internet* i llistes electròniques, publicacions puntuals, jornades de debat i de formació, i altres mecanismes que es consideri oportú.
- Mantenir intercanvis regulars amb representants de països on la custòdia del territori es troba consolidada (Nord Amèrica, Austràlia, Gran Bretanya ...) i en vies de consolidació (Europa de l'est, Amèrica Llatina).
- Consensuar una estratègia de treball entre les diferents entitats públiques i privades per assolir els objectius precedents.

Les entitats signants, i d'altres que s'hi vulguin afegir, promouran la posada en marxa de la Xarxa Catalana de Custòdia del Territori.

Les entitats promotores, vetllaran per la posada en marxa de la Xarxa Catalana de Custòdia del Territori, i l'elaboració dels catàlegs d'incentius i d'iniciatives de custòdia del territori.

El Consell de protecció de la natura, com a òrgan assessor de l'Administració catalana i el Parlament en matèria de protecció de la natura, podrà exercir les seves funcions d'assessorament i promoció de la custòdia del territori.

Les persones assistents a les Jornades internacionals de custòdia del territori donem el nostre vist-i-plau a aquesta *Declaració de Montesquiú* i ens comprometem a difondre-la dins del nostre col·lectiu i la nostra activitat diària, i a vetllar per la seva aplicació.

Les entitats promotores de la Xarxa Catalana de Custòdia del Territori ens comprometem a difondre i demanar la subscripció d'aquesta *Declaració de Montesquiú* entre les administracions i responsables públics, així i com a promoure que d'altres àmbits geogràfics propers adoptin declaracions similars.

Castell de Montesquiú, 11 de novembre de 2000

Entitats i Institucions signants (actualitzat a gener de 2003)

Ajuntament del Bruc	Escola Superior d'Enginyeria Forestal, Universitat de Lleida
Ajuntament de Cerdanyola del Vallès	Essex County Greenbelt Association (EUA)
Ajuntament de Granollers	Estació Biològica de l'Aiguabarreig
Ajuntament de Mollet del Vallès	Estudi DTUM
Ajuntament de Salou	FAPAS (Fondo para la Protección de los Animales Salvajes)
Associació Balear d'Amics dels Parcs	Federació Catalana de Pesca Esportiva i Càsting
Associació Catalana de Ciències Ambientals	Fundació per a la Conservació del Voltor Negre
Associació Hàbitats, Projecte Rius	Fundació Lleida 21
Associació de Naturalistes de Girona	Fundació Natura
Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis	Fundació Territori i Paisatge
Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà	Fundació per a la Vida Silvestre a la Mediterrània
Centre de la Propietat Forestal	Fundación Naturaleza y Hombre
Centre for Land & Water Stewardship (Canadà)	Galanthus
Centre Tecnològic i Forestal de Catalunya	Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient
Col·lectiu Ecologista l'Alzina	GEPEC
Consell Insular de Menorca	GEVEN (Grup ecologista del Vendrell i Baix Penedès)
Conservatoire du Littoral (França)	Govern Balear, Conselleria de Medi Ambient
Consorci el Far – Centre dels treballs del mar	Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Natura
Consorci Forestal de Catalunya	Grup de Biologia de la Conservació – Equip Àliga Perdiguera (Universitat de Barcelona)
Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny	Grup d'Estudis de l'Aiguabarreig
DEPANA	Grup de natura Freixe
Departament de Geografia-Universitat Autònoma de Barcelona	
Diputació de Barcelona, Àrea d'Espais Naturals	
Els Verds d'Eivissa	

Iniciativa per Catalunya-Verds
Institució Catalana d'Història Natural
IPCENA
Land Trust Alliance (EUA)
La Banqueta, ADPN
La Bassa Roja, Amics de la Natura
LA VOLA
NEREO
Pla estratègic de la Vall del Ges, Orís i
Bisaura
QLF/Atlantic Center for the Environment
(EUA)

SEO/Birdlife
Societat Catalana d'Ordenació del Territori
Unió de Pagesos
Unitat d'Agricultura - Departament de
Ciència Animals i dels Aliments (Universitat
Autònoma de Barcelona)
WWF Programa Mediterrani
X3 - Estudis Ambientals

El ple del Parlament de Catalunya va aprovar de donar suport "*a fomentar la custòdia del territori (...) mitjançant estratègies diverses, com ara mesures legislatives i fiscals, formació i dotació de recursos econòmics, entre altres*" a través de la *Moció 112/VI del Parlament de Catalunya, sobre la gestió dels espais naturals*, aprovada amb vot favorable del tots els grups en la Sessió núm. 39, de 28.06.2001.

Annex 2. Membres i observadors del Grup de Treball

(*) Indica les persones que han participat activament en la redacció del present document.

Membres del grup de treball

- Xavier Basora* – Grup impulsor de la Xarxa de Custòdia del Territori i secretari del grup de treball.
- Albert Cortina – Estudi DTUM.
- Josep Germain* - Institució Catalana d'Història Natural.
- Jordi Parpal - Fundació Natura.
- Jordi Pietx* – Grup impulsor de la Xarxa de Custòdia del Territori.
- Raimon Roda* – Institució Catalana d'Estudis Agraris
- Cristina Sánchez - Societat Espanyola d'Ornitologia (SEO/Catalunya)

Observadors del grup de treball

- Jordi Bartolomé - Facultat de Veterinària, Universitat Autònoma de Barcelona
- Jordi Bellapart - Servei de Parcs Naturals, Diputació de Barcelona
- Ricard Blanch - La Bassa Roja (Vallfogona de Balaguer)
- Ignacio Congost - consultor ambiental de les comarques d'Alacant
- Esther Fanlo* - consultora ambiental de les terres de Lleida
- Josep A. Melero - tècnic de LA VOLA a les Cases d'en Puig (El Prat de Llobregat)
- Xavier Sabaté – impulsor de la Xarxa de Custòdia del Territori
- Marc Sanjuan - WWF Mediterrània

Annex 3. Objectius mediambientals proposats inicialment per al desenvolupament reglamentari dels contractes territorials d'explotació.

- Producció integrada per a tots els productes.
- Foment i consolidació de l'agricultura i ramaderia ecològica.
- Prevenció d'incendis forestals.
- Utilització dels subproductes orgànics com a adob, prioritzant els d'origen ramader.
- Lluita contra l'erosió.
- Conservació del paisatge i dels espais naturals.
- Millora de les tècniques de reg per afavorir l'estalvi d'aigua.
- Diversificació de les produccions.
- Control en l'aplicació de fertilitzants nitrogenats a les zones vulnerables.
- Foment i facilitació de la pastura dels boscos i en especial els d'utilitat pública.